

THE

CROSSING

*Lt. General
Saad El Shazly*

*Revised Edition
three new
chapters*

*"...the
mastermind
behind
Egypt's
assault
on the
formidable
BarLev Line."*

TIME Magazine

**OF
THE**

**S
U
E**

שאזלי - "חציית תעלת סואץ"

גנרל סעד אל-שאזלי היה הרמטכ"ל המצרי במלחמת יום הכיפורים. שאזלי, יליד 1922, נפטר באחרונה (פברואר 2011). כקצין צעיר השתתף במערכה במדבר המערבי במלחמת העולם השנייה, ובכח הפלישה המצרי למדינת ישראל הצעירה לאחר הכרזתה ב-1948. בהמשך היה המייסד והמפקד הראשון של הכוחות המוצנחים בצבא המצרי. במלחמת ששת הימים היה מפקדו של כח מיוחד בסיני - כח שאזלי, ולאחר המלחמה כיהן כמפקד הכוחות המיוחדים וכמפקד גזרת ים סוף. ב-1971 התמנה לרמטכ"ל, ובתפקידו זה היה האדריכל של בנין הכח המצרי למלחמה, ושל תכנית הצליחה המצרית.

שאזלי הועבר מתפקידו ע"י סאדאת, שראה בו את האחראי להצלחת מבצע הצליחה הישראלית וטען כי שאזלי התמוטט בעקבות הצליחה הישראלית. הוא הוחלף ע"י הגנרל מוחמד עבד אל ראני גמאסי. בספרו מתאר שאזלי מחלוקות קשות בצמרת המצרית, בעיקר בינו לבין שר ההגנה אחמד איסמעיל עלי, ובמהלך המלחמה גם בינו לבין הנשיא סאדאת. המחלוקות היו בעיקר על רקע

ההתקפה המצרית של ה-14 לאוקטובר, ששאזלי התנגד לה, ועל רקע התגובה המצרית לצליחה הישראלית בבוקר ה-16 לאוקטובר. שאזלי דרש להחזיר יחידות משוריינות מסיני לגדה המערבית של התעלה כדי לבלום את הצליחה הישראלית, ואילו עמדתם של סאדאת ושל איסמעיל עלי היתה שאף חייל מצרי לא יוסג בחזרה מסיני לגדה המערבית. בעקבות הדחתו נשלח שאזלי לגלות פוליטית כשגריר באנגליה ואח"כ בפורטוגל. בתקופת שהותו בחו"ל כתב ופרסם את ספרו "חציית תעלת סואץ", שלא פורסם מעולם במצרים, ובגין הוצאתו לאור של הספר נשפט בהעדרו ל-3 שנות מאסר. ב-1992, בגיל 70, חזר למצרים ונשלח לכלא לרצות את עונשו. כאופוזיציונר למשטר ולמדיניותו של סאדאת, היה שאזלי ממתנגדי הסכמי קמפ דייויד. הפרקים שיובאו להלן הם פרקי ספרו של שאזלי העוסקים באירועים שסביב מהלך הצליחה הישראלי בין ה-16 ל-17 לאוקטובר 1973.

יום ג', ה-16 לאוקטובר

שעות הבוקר : ידיעות ראשונות על חדירת האויב. מפקדת הארמיה השנייה מדווחת כי קבוצות קטנות של טנקי אויב הצליחו לחצות לגדה המערבית באיזור דוורסואר. הארמיה השנייה נוקטת אמצעים להשמידן.

בניתוח דרכי הפעולה של האויב בתכנון שלנו הנחנו שהאויב ינסה לאגוף את ראשי הגשר שלנו ולתקוף אותם מאחור. הערכנו שלוש נקודות צליחה אפשריות, כלומר - נקודות שבהן אויב נחוש ינסה לחדור את ראש הגשר שלנו. אחת מהן היתה דוורסואר (זה היה האיזור התפר שבין דיביזיה 16 בצפון לדיביזיה 7 בדרום – יעד קלאסי לחדירת אויב). בהתאם לניתוח דרכי הפעולה האפשריות של האויב הקצינו בתכנית יחידות לטיפול באיום הפוטנציאלי. כדי לטפל בפריצה באיזור דוורסואר תדרכנו ותרגלנו את הדיביזיה המשוריינת 4 יחד עם החטיבה המשוריינת העצמאית 25. שתיהן נמצאו עכשיו בצד המזרחי של התעלה. עם זאת, הדיווחים הראשונים לא הניחו יסוד לדאגה. הארמיה השניה הודיעה שיש לה היכולת להתמודד עם המצב. ועדין היו בידינו 250 הטנקים של העתודה האסטרטגית שלנו, ומתוך אלה כ-130 הטנקים שלא השתייכו למשמר הנשיאותי היו ניתנים לפריסה להגנה. הוצאתי התראה ליחידות העתודה שלנו באיזור קהיר להיות מוכנות לתזוזה למקרה שהארמיה השנייה תאבד את השליטה על המצב.

צהריים : הידיעות המגיעות מבולבלות. כמה מיחידות טילי הסאם שלנו, המוצבות כ-10 ק"מ ממערב לתעלה, החלו לדווח כי הותקפו ע"י טנקי אויב. לאף אחד לא היה מושג מנין הגיעו הטנקים האלה. הם היו מגיעים לקרבתה של סוללת טילי סאם, מפגיזים אותה מטווח של כ-1,800 מ'

(לסוללות לא היו טילי נ"ט ארוכי טווח) ואח"כ נעלמים ללא פגע, כדי להופיע שוב במקום אחר. הדיווחים מסרו על 7-10 טנקים בכל קבוצה.

אחה"צ : לאחר חזרתו של שר המלחמה איסמעיל מהפרלמנט קיימנו דיון כיצד להתמודד עם חדירת האויב, במגמה לצאת לפעולה כנגד החדירה בבוקר היום הקרוב, ה-17 לאוקטובר. אבל באיזו דרך פעולה ?

עתודת הארמיה השנייה, הדיביזיה המשוריינת 21, היתה במגע עם האויב ולא ניתן היה לשלוף אותה. במקום זאת הצעתי כי נסיג לאחור יחידות מן הארמיה השלישית, שלא היתה תחת לחץ, ובאופן ספציפי מיחידת העתודה האחרת שלנו - דיביזיה משוריינת 4, ובנוסף לה החטיבה העצמאית 25 שהיתה מצויידת בטנקי T62, אשר תיגברה באותה עת את ראש הגשר של דיביזיה 7. זה היה אמור לתת לנו די כוחות בגדה המערבית להתמודד עם החדירה. בהצעתי זו היה טמון יתרון נוסף, בכך שהדיביזיה 4 וחטיבה 25 היו מתורגלות להתמודד בדיוק עם חדירה כזאת. את התקפת הנגד שלנו ניתן היה להנחית מדרום מערב לצפון מזרח, הישר כנגד נקודת הצליחה של האויב. במקביל, דיביזיה 21 תלחץ דרומה לאורך הגדה המזרחית כדי לסגור את המסדרון של האויב אל איזור הצליחה.

איסמעיל התנגד לתכנית. הוא היה נגד הסגה כלשהי של כוחות מסיני. היתה בינינו הסכמה לגבי ההתקפה של דיביזיה 21 דרומה, אולם הוא רצה שחטיבה 25 תתקוף צפונה ממקומה הנוכחי בראש הגשר של ארמיה 3, ובמקביל, אחת מיחידות העתודה שלנו בגדה המערבית, חטיבת החי"ר 116, תתקוף מזרחה לכיוון הצליחה. זו היתה תכנית חסרת אחריות. למרות הסברי, איסמעיל לא הצליח להבין את הסיכון שבלהטיל על חטיבה 25 להתקדם 40 ק"מ כשאגפה האחד לאורך האגמים המרים ואגפה השני חשוף להתקפת אויב. טלפנתי למטה ארמיה 3. וואסל [מפקד הארמיה ה-3 גנרל עבד אל מונעים וואסל - ע.מ.] אמר לי שגם הוא וגם מח"ט 25 מסכימים אתי. מסוכן מדי לתקוף לאורך החוף המזרחי של האגמים. הם הציעו כי המתקפה תונחת בגדה המזרחית. השר הטיל וטו על הצעתם.

ערב : כמה שעות מאוחר יותר, הגיע הנשיא לחדר המבצעים. איסמעיל הציג את התכנית למחר. אני ראיתי את התכנית כבעייתית ומסוכנת והצגתי לנשיא את הצעת הנגד שלי, בתקווה שיאמץ אותה. סאדאת איבד את סבלנותו. "מדוע אתה תמיד מציע להסיג את יחידותינו מהגדה המזרחית" צעק "צריך היה להעמיד אותך לבית דין צבאי. אם תמשיך בהצעות האלה אעמיד אותך לבית דין צבאי. אני לא רוצה לשמוע אף מילה נוספת".

הצעת שאזלי להערכות מול הצליחה הישראלית

BATTLE OF DEVERSOIR as GENERAL SHAZLY wanted it to be

Battle Area	Egypt			Israel		Ratio in Tanks	
	Inf Bde	Amd Bde	Tank Bn	Inf Bde	Amd Bde		
Deversoir	2	5	1	2	3	2	: 1
Second Army Bridgehead	10	2	12	—	1	8	: 1
Third Army Bridgehead	8	1	10	—	1	4	: 1
Operational Reserve	—	—	—	—	3	—	—
Total	20	8	23	2	8	2	: 1

- If the enemy chooses to direct reserves (BREN Div) against the Second Army, they should be easily repelled with a ratio of 1.5:1 in tanks in our favor and with a ratio of more than 3:1 if we include our ATK weapons.
- The enemy could not commit reserves to the west bank due to the lack of bridges and our destructive artillery fire on the crossing sites.
- We would be superior on the west bank with a ratio of 3:1.

Egypt
 Israel

נפגעת עמוקות. ניסיתי להסביר כי התימרון שאני מציע מתחייב מחולשת כוחותינו בגדה המערבית, אבל סאדאת לא היה מוכן להקשיב. התלבטתי אם להתפטר בו במקום. אבל מצפוני לא איפשר לי לנטוש את צבאנו דווקא עכשיו, כשהמטוטלת מתחילה לנטות לצד השני. לכן בלעתי את גאוותי ותוך שאני אומר לעצמי שזה למען המולדת, שתקתי.

חצות: הפקודות להתקפת הנגד של איסמעיל יצאו לדרכן. באופן חשאי, נקטתי באמצעי זהירות אחד שיוכל לשפר את מצבנו בגדה המערבית לאחר הכשולן הבלתי נמנע, שהיה צפוי. הכח העקרי של צבא יבשתי הוא השריון. אולם, כפי שהצליחה שלנו הוכיחה, חיל רגלים המצויד בכמות מספקת של נשק אנטי-טנקי מונחה מסוגל להוות יריב קשה לכוחות שריון. עדין היו לנו עתודות חי"ר נכבדות בגדה המערבית, ובהן שלוש חטיבות צנחנים והדיביזיה הממוכנת 3. הבעייה היתה שלקחנו מיחידות אלה את גדודי טילי הנ"ט האורגניים שלהן לטובת הצליחה. התכנון המוקדם היה שגדודי הנ"ט ישוּבו ליחידותיהם המקוריות מוקדם ככל האפשר, אבל סירובו של איסמעיל, כמבטא עמדתו של הנשיא, להוציא חייל או כלי נשק מסיני, לא איפשר לעשות זאת. כך שבשלב זה, כאשר גדודי הנ"ט אלה ישבו בחוסר מעש בסיני, משום שהאויב לא תקף בגזרות בהן נמצאו, יחידות האם שלהם היו צפויות להיתקל בשריון האויב בעמדת חולשה קריטית. על אחריותי, ומבלי לדווח לאיסמעיל, הוריתי על החזרתם של גדודי הנ"ט מסיני ליחידות האם שלהם בגדה המערבית. לאחר מכן הלכתי לחטוף כמה שעות שינה.

יום ד', ה-17 לאוקטובר

0300 : קצין המשמרת בחדר המבצעים העיר אותי. גנרל וואסל ביקש לדבר איתי בדחיפות. וואסל אמר שבשל בעיות טכניות חטיבה 25 לא תוכל לצאת התקפת הנגד עם אור ראשון. ביני לבין עצמי, הערכתי את מניעיו של וואסל, אבל אמרתי לו שזו מתקפה מתואמת עם פעילותן של יחידות אחרות ואין אפשרות לעצור או לדחות אותה. חטיבה 25 חייבת לצאת למשימתה. וואסל הפציר בי לבטל או לפחות לדחות את המשימה. לא נעתרתי לבקשתו. לבסוף, הפטיר את הפתגם "אין לאדם כח ללא כוחו של אלוהים" (התפילה המוסלמית העתיקה של מי שמוצאים עצמם חסרי אונים מול כח עליון, סוג של קבלת הדין), והוסיף "אם כך, אמלא את הפקודות. אבל אני יודע, ואני אומר לך, שהחטיבה תושמד". הנחתי את השפופרת בתחושה קשה. דעתי היתה כדעת וואסל, אולם בכל מערכת צבאית הגבול בין דיון לבין החלטה צריך להיות ברור ומוחלט. ההחלטה התקבלה. לא האמנתי בה, אבל עכשיו היה זה תפקידי, והיה זה תפקידו של וואסל, להוציא אותה לפועל.

אור ראשון : ראש הגשר של האויב השתרע עתה כ-3 ק"מ מצפון לדוורסואר. המערך שלהם להגנתו ולהרחבתו של ראש הגשר היה, כפי שניתן היה לצפות, כדלקמן :

- דיביזיה משורינית מופקדת על ראש הגשר. בקו ראשון : חטיבת שריון וחטיבת חי"ר בגדה

המערבית מגינות על איזור הצליחה. בקו שני : חטיבת שריון בגדה המזרחית.

- חטיבת שריון וחטיבת חי"ר בגדה המזרחית בולמות והודפות את ההתקפות של כח השריון

הקרוב ביותר שלנו - דיביזיה 21.

- דיביזיה עם 3 חטיבות משורינות ממתינה כעשרה ק"מ מזרחה להקמת הגשר שהאויב עוסק בהקמתו. מיד עם השלמתו הדיביזיה תצלח.

- במקביל, חטיבה משורינת מעסיקה את ראש הגשר של ארמיה 2.

- במקביל, חטיבה משורינת מעסיקה את ראש הגשר של ארמיה 3.

בסה"כ האויב ריכז סביב איזור הצליחה שלו 6 חטיבות משורינות ו-2 חטיבות חי"ר, כשהוא מחזיק בשאר החזית רק עם 2 חטיבות משורינות. במלים אחרות – 80% מכוחות האויב הזמינים היו מרוכזים על ציר ההתקפה העיקרית שלו.

אני בוש לפרט את היערכות כוחותינו בבוקר ה-17 לאוקטובר. בסה"כ עמדו לרשותנו 20 חטיבות חי"ר ו-8 חטיבות משורינות, שהיו מאוגדות ב-5 דיביזיות חי"ר ו-2 דיביזיות משורינות. כל דיביזית חי"ר כללה באופן אורגני את היחידות הבאות: 4 גדודי טנקים, גדוד נגמ"ש BMP, גדוד טילי נ"ט, גדוד נ"ט, 9 גדודי ארטילריה (124 טנקים, 40 נגמ"שים, 36 מלוטקה [משגרי סאגר - ע.מ.], 36 תותחי נ"ט 85 מ"מ, 90 תול"רים 82 מ"מ ו-102 מ"מ, RPG 535, 72 תותחי שדה שיכלו לשמש גם כתותחי נ"ט). כשהיא מחופרת היטב עם כל הכלים האלה, יכולה דיביזית חי"ר להדוף התקפה של עד 3 חטיבות משורינות. למרות זאת, תגברנו כל דיביזית שריון עם עוד 36 משגרי טילי נ"ט, 21 משמידי טנקים SU100, וחטיבה משורינת. החטיבה המשורינת ותיגבור טילי הנ"ט הוספו כדי לתגבר את היכולות האנטי טנקיות של החי"ר רק למהלך הצליחה. התכנית היתה להשיב את יחידות התיגבור האלה ליחידות האם שלהן. כעת הוריתי להשיב את יחידות הנ"ט, אבל ההחלטה הפוליטית לא להסיג אף חייל או כלי נשק מסיני מנעה את השבת הטנקים והם נשארו שם. בבוקר ה-17 לאוקטובר היו 8 חטיבות השריון, מדוללות במידה מסויימת עקב הקרבות, בפרישה כדלקמן:

- 4 חטיבות שריון, למעשה ללא פעילות, מפוזרות בין ראשי הגשר של דיביזיות 2, 7 ו-19.

- חטיבה משורינת תוקפת צפונה מתוך ראש הגשר של ארמיה 3.

- 2 חטיבות הטנקים של דיביזיה 21, מוכות ומדוללות מ-3 ימי קרב רצופים, תוקפות דרומה.

- חטיבת שריון בודדת למעלה מ-10 ק"מ ממערב לתעלה, פרוסה על פני קו של למעלה מ-65 ק"מ כדי לבלום חדירה נוספת.

פחות מ-40% ממשאבינו היו מרוכזים באיזור הלחימה. לקרב דוורסאר העמדנו 3 חטיבות שריון וחטיבת חי"ר מול כח אויב של 6 חטיבות שריון ו-2 חטיבות חי"ר – יחס נחיתות של 1:2. ותכנית ההתקפה שלנו נדונה להרע את סיכויינו.

במשך ה-17 לאוקטובר התגלגל קרב דוורסאר לקראת אחריתו הבלתי נמנעת. שלושת מאמצי ההתקפה שלנו היו אמורים לפעול באופן סימולטני. אולם כפי שקורה באירועים כאלה - התיאום אבד. כל כח תוקף נאלץ לנהל בנפרד את מלחמתו שלו.

בשלב הראשון, חטיבת החי"ר 116 התקדמה מזרחה לתוך ראש הגשר של האויב והצליחה להשמיד כמה טנקי אויב. אולם כשהגיעה עד לטווח של כ-2 ק"מ מקו המים החטיבה ספגה אש כבדה, וכשאבידותיה הולכות ונצברות, החטיבה נאלצה לסגת.

בשלב השני, במאמץ שלה בגדה המזרחית, הצליחה דיביזיה 21 לנתק את הדרך הראשית של האויב אל דוורסואר, אולם בכך תש כוחה.

בשלב השלישי : כשהיא מתקדמת צפונה, הושמדה חטיבה 25. אוגדת האויב שהמתינה 10 ק"מ ממזרח להקמת הגשר, נעה כנגד החטיבה הבודדת ולכדה אותה במארב קלאסי. חטיבה אחת בלמה אותה בקו התקדמותה, השנייה תפסה עמדות באגפה, והשלישית תימרנה לתקוף אותה מאחור. כשהטנקים שלנו נעו צפונה לתוך שטח ההריגה, הם הותקפו מ-3 עברים ונלכדו כשהאגמים באגפם הרביעי. הצוותים שלנו נלחמו כנגד כל הסיכויים, אולם עם רדת הלילה רק ניצולים בודדים הצליחו להגיע חזרה לראש הגשר של ארמיה 3. היה זה בזבוז מוחלט.

קרב דוורסואר לפי שאזלי

